సర్వదర్శి

లోలక్కులు

బావిలీలు సాధారణముగా ప్రతి స్త్రీ ధరించేది మునుపు. చెవులకు తమ్మెట్లుండేవి. లేకపోతే బంగారపు పువ్వులుండేవి. ఇప్పుడవన్నీ పోయినాయి. నాగరికత హెచ్చవుతూంది కదండీ. చెవికి తెల్ల పొడిదుద్దులు. తెల్ల పొడిదుద్దులు కొన్నాళ్లకు పాతపడి పోయినాయి. ఎర్రపొడిదుద్దు లొచ్చాయి. తరువాత 'లోలక్కు'లని యింకో విధమైన ఆభరణం వచ్చింది అమలులోకి.

'లోలక్కు' అనే పేరు వినగానే నాకాశ్చర్యం అనిపించింది, ఇదివరకు 'డోలక్కు' అనే శబ్దం నాకు బాగా పరిచయం అయింది. ఇది గ్రామ్యంలో వాద్య శబ్దవిశేషం. అది నవ నాగరికలయిన యీ స్త్రీల కెందుకొచ్చిందా అని ఆలోచించాను. ఇంకో ఆలోచనకూడా కలిగింది నాకు. ఇది 'నానక్కు' లోనించిగాని వచ్చిందా అని. లోలక్కు కన్న 'నానక్కు' అన్న ముక్క బాగా వినబడుతూంది కాదూ? 'నానక్కు' అనే పదం 'వచ్చినాను' 'పోయినాను' లోంచి వచ్చింది అనుకుంటాను. పోనీ, 'లోలక్కు' కూడా అలాగ యెక్కడనుంచేనా వచ్చిందేమో అని 'భారతి' వెదకడం మొదలెట్టాను. భారతి చదవడం అంటే నాకు మహా యిష్టము. కాని కొనడం యిష్టం లేదు. ఎందుచేత నంటే నాకు యింగ్లీషు పేపర్లు చాలా వస్తాయి. భారతిలో యెక్కడైనా లోలక్కులనుగురించి వేస్తాడేమోఅని చాలా వెతికాను. ఎక్కడా దొరకలేదు.

చివరకు నాకీవిధముగా తోచింది. లోలక్కు అనగా "లోల + లక్కు" అనే పదముల కూడిక. 'లోల' అనగా 'చలించేది' అని కదండీ అర్థం. లక్కు అనేది కలిపారు. లోల, లక్కు క్రమముగా వ్యాకరణ సూత్రములను బట్టి 'లోలక్కు' అయింది. ఇంకో ఆలోచన కూడా పుట్టింది. లో + లక్కు (Low + luck) అని రెండు యింగ్లీషుమాటలు కలిపి యీవిధముగా మార్చి నారేమోయని అనుమానం కూడావుంది. ఇంకా యింగ్లీషులో వున్న లాక్కు (Lock) శబ్దమునకు దీనికి సంబంధముందేమో అక్షరతత్వవేత్తలు (Philologists) చెప్పప్రార్థితులు.

లోలక్కులనేవి పందిరి బీరకాయలలాగు చెవినుండి క్రిందికి వేలాడుతూవుంటాయి. ఇది మన దేశానికి కొత్తగాదగిన సౌందర్యం. ఇవి ధరిస్తే సౌందర్యంవస్తుందని మగవాళ్లు పేపర్లలో చదివారు. ఆడవాళ్లకు చేయిద్దామనుకున్నారు. కాని, డబ్బో-భయపడి పోయారు. ఆడవాళ్లని చూచేసరికలాంటివి చేయిద్దామను

కొనేవారు. కాని పైకిమాత్రం చెప్పలేదు. చెపితే ప్రాణాలుకోరికేస్తారు చేయించే వరకూ.

దాగుతుందీ మగవాళ్లు చెప్పకపోతే? ఆడవాళ్లుమాత్రం చదూకోలేదు. వాళ్లుమాత్రం పేపర్లు చూడలేదు? కాని, మగవాళ్లు పేపరు చూడడానికి, ఆడవాళ్లు పేపరు చూడడానికి చాలా భేదముంది. మగవాడు "వాంటెడు" (Wanted)లు చదువుతాడు. ఆడవాళ్లు ఆర్నమెంటులు (Ornaments)ను గురించి చదువుతారు. "లోకోభిన్నరుచిః"కదండీ! ఆడవాళ్లకి సర్కసుయిష్టం; మగవాళ్లకి నాటకం యిష్టం. ఆఖరికి లోలక్కులు చూశారు. నాకు లోలక్కులు చేయిద్దామని బుద్ధి పుట్టింది. కాని మీాదను చెప్పానుకాను! భయపడిపోయాను. కొసకు తప్పింది కాదులెండి. దేశమంతా పాకిపోయింద లోలక్కుల పెర్రి. ఎలాగ పాకిపోయిందో చెప్పనా?

౨

రుక్మిణిభర్త చిన్నప్పుడే మదరాసులో చదువుతూ చనిపోయినాడు. వెంటనే ఆమె తండ్రి మధుసూదనరావుగారామెను చెన్నపట్నం చదువుకొనడానికి పంపించేశారు. ఇప్పుడామె క్వీనుమేరీకళాశాలలో ఇంటర్మీడియేటు చదువుతూంది.

రుక్మిణి యింటర్మీడియేటు చదువుతున్నప్పుడు కొత్తగా ఒకఉపాధ్యాయిని (మిస్ట్రిసు) లండనునుంచి లోలక్కులు తెచ్చింది. అవిచూసింది రుక్మిణి; వెంటనే అలాంటివి చేయించుకోవాలని బుద్ధిపుట్టింది. అలాంటి విదివరకెప్పుడూ చూడలేదు రుక్మిణి. అవి పెట్టుకోడంవల్ల దొరసాని మొహానికెంతో అందంవచ్చింది. రుక్మిణికూడా అలాంటివి చేయించుకుందామని బుద్ధిపుట్టింది. చక్కగా వుందామనికాదు సుమండీ.

అసలు రుక్మిణి అందకత్తె. లేడికన్నులు పండు తమలపాకులాంటి శరీరము. నాగుపాములాగు పిరుదులవరకు వేలాడుజడ. జడకొసని పూలుముడి. అందమున కేమి లోపములేదు. ఆమె కంతకన్న అంద మనవసరముకూడాను; కానిలోలక్కులు చేయించుకుందామనిసరదా మాత్రంపుట్టింది. అవిచెవులనుంటేతనమనస్సు హాయిగా వుంటుంది. తన చక్కదనముచేత నొకరిని మెప్పిద్దామనికాదు. ఎలాగైనాలోలాకులు చేయించుకుందామని బుద్ధిపుట్టింది.

వెంటనే రుక్మిణి దొరసానిదగ్గరకు వెళ్లింది. తనఉద్దేశ్యం చెప్పింది. దొరసాని తన లోలాకులుపైకితీసి రుక్మిణిచేతికిచ్చింది. ఒకజత లోలక్కులు చేయించమని దొరసానిని ప్రార్థించింది. ఈలోపున పరీక్ష లైపోయినందున రుక్మిణి లోలక్కులసొమ్ము దొరసానిచేతికిచ్చి తన తండ్రిదగ్గరకు విశాఖపట్నం వచ్చినది. దొరసాని లోలక్కులు తయారుకాగానే పంపిస్తానని చెప్పింది.

3

రుక్మిణి యింటర్మీడియేటుపరీక్షపోయింది. అందుచేత నామె చెన్నపట్నంవెళ్ల నవసరములేదు. ఇంటివద్దనే యుండిపోయినది. ఒకనాటి యుదయమున పోస్టుబంట్రోతు పార్సెలు

తీసికొనివచ్చి రుక్మిణి కిచ్చేడు. రుక్మిణిపార్సల్ విప్పి లోలక్కులు చూచినది. ఒకమారు చెవులకు తగిలించి అద్దంలో చూచుకొంది. మళ్లీ తీసేసింది. ఇంతలో గదితలుపు తోసిన చప్పుడయింది. వెంటనే రుక్మిణి లోలక్కులు దాచేసింది. కూర్మారావు ప్రవేశించాడు లోపట; కాని, రుక్మిణి దాచివేయడం చూశాడు. లోపట—'ఏమిటి దాచేశావు' అని అడిగాడు—'ఏమీ లేదండి'—అన్నది రుక్మిణి. వెంటనే అతనికి చూపుట కామె కిష్టము లేదు.

కూర్మారావు ప్రతిమాలడం మొదలెట్టాడు. లాభం లేకపోయింది. గడ్డం పట్టుకో పోయాడు. రుక్మిణికి కోపం వచ్చింది. కూర్మారావు మొహం మాడిపోయింది. మళ్లీ ప్రతిమాలడం మొదలెట్టాడు.

కూర్మా—ఒక్కసారి చూపెట్టవు?

రుక్మి—నాకు కావలసిన వస్తువే నీకూ కావాలంటావు.

కూర్మా—నీకు కావలసిందె నాకూ కావాలి. నీ కేవస్తువందు ప్రేమో నాకూ దాని యందే ప్రేమ.

రుక్మి—ఏమన్నా సరే, నే నివ్వను.

కూర్మా—ఒక్కసారి చూడనీ. తిరిగి యిచ్చేస్తా లే.

కొంతవరకు లొంగుబాటుకు వచ్చిన రుక్మిణిని ప్రక్కకులాగి, ఆమెపెట్టె నెత్తి, అందున్న చిన్నడబ్బీని పైకి తీసింది. డబ్బీ మూతతీయగనే లోలాకులు కనబడెను.

కూర్మారావు వాటివంక రెప్పవాల్చక కొంత సేపు చూచి

"నాకు కావలసినవే నీకును కావలె. కాని, యిప్పుడివి నీకున్నవి. నాకు లేవు" అనెను.

"నీకు లేని దేమిటి? కావలసినంత ధనమున్నది; చదువున్నది. బి.ఏ. ప్యాసయినావు. ఇంకా—"

"చెప్పు, ఇంకా చెప్పు—"

"ఊహూ—ఒక్కసారి చూపెట్టవు?"

రుక్మిణిమాటాడలేను.

"ఇవి నీచెవులకు పెట్టుకుంటే కొత్త అందం వస్తుంది"

కోపముతో రుక్మిణి మోమునుత్రిప్పివైచెను.

"లోలక్కులు నాకో మాటియ్యవు?"

"ఎందుకు?"

"చెపితే యేమిస్తావు?"

"ఏంకావాలి?"

"నీకు తెలియదు?"

కోపంతో మొహంతిప్పేసింది రుక్మిణి.

"ఈలోలాకు లెవరిదగ్గరుంటే వాళ్ల మీద ప్రేమ హెచ్చవుతుంది."

"అది తప్పభిప్రాయం."

"నిజమే. వాటినిచూడగానే యేఆడదానికైనా మతిపోతుంది."

ఇప్పు డియ్యను. తరవాత యిస్తాలే."

చాలారాత్రియైనందున కూర్మారావు తనయింటికి వెళ్లెను.

౪

రుక్మిణి లోలాకులను చెవులకుతగిలించుకొంది. ఇరుగుపొరుగు స్త్రీలందరును వాటిని చూచి పోవుచుండిరి. ఒక్కొక్కరే వచ్చి మజూరీయెంతైన దనుచుండిరి; బంగార మెంత పడినదనుచుండిరి. ఎక్కడ చేయించా వనుచుండిరి. మునసబుగారి భార్య నేనూ చేయించుకుంటానంది. కలక్టరుగారిభార్య నేనూ చేయించుకుంటానంది. జడ్జీగారిభార్య "మాపిల్లలకో నాలుగుజతలు చేయించా"లంది. "మాఆయన కమానునుంచిరాగానే నాకోజత చేయించుకోవా"లని ఇనస్పెక్టరుగారి భార్య చెప్పింది.

నిజంగా నీమొహానికికో కొత్తకళవచ్చిం' దని మేష్టరుగారి పెళ్లాం చెప్పింది.

"నిజంగా నీమొహానికో కొత్తకళ వచ్చింది."

హైస్కూలులో చదువుచున్న కొందరు బాలికలు రుక్మిణిదగ్గరకొచ్చి లోలాకుల నొకసారి చూచిపోయిరి.

పదిహేనురోజులలో విశాఖపట్నమంతా లోలాకుల మయమై పోయింది. చెవులను లోలాకులు వేలాడని స్త్రీయే లేదు.

౫

కూర్మారావు రుక్మిణికి మేనత్తకొడుకు. తనకు అవివాహిత యగు తోబుట్టువుకూడ నున్నది. పెద్ద ఆస్తిపరుడు; విశాఖపట్నంలో పెద్దమేడకూడావుంది. తాను స్కూలుఫైనలు చదువుచున్నప్పుడు తండ్రి చనిపోయెను. కూర్మారావుకు స్వాతంత్ర్యము వచ్చెను. అతడు యింటర్మీడియేటు, బి. ఏ. క్లాసులు చెన్నపట్నంలోనే చదివెను. చెన్నపట్నంలో నున్నప్పుడు ప్రతిరోజూ సాయంత్రం రుక్మిణి

నొకసారి చూచేవాడు. తాను బి. ఏ. పరీక్షకు వెళ్లినప్పుడే రుక్మిణిఇంటర్మీడియేటు పరీక్షకు వెళ్లింది. చెన్నపట్ణంనుంచి ఇద్దరూ కలిసే వచ్చారు. కూర్మారావు బి.ఏ.ప్యాసయినాడు. రుక్మిణి పరీక్ష పోయింది.

విశాఖపట్ణం వచ్చిన తరువాత కూర్మారావు తరుచు మేనమామగారి యింటనే యుండి రుక్మిణితో చదువుతూ, పాఠం చెపుతూ వుండేవాడు. అకస్మాత్తుగా అతడు రుక్మిణిగదిలో ప్రవేశించాడు.

తనదగ్గరకు అందరూ రావడము, తన లోలక్కులు చూడడము, అంతా చెప్పింది రుక్మిణి.

కూర్మారావుకూడా వూళ్లో అందరూ యివే చేయించుతున్నారని చెప్పాడు.

"లోలాకులు నాకోమాటియ్యవుకదూ. నాకు నాలుగురోజులుమాత్ర మియ్యి. చాలా అవసరంగా వున్నాయి."

"ఎందుకు?"

"మా చెల్లెమ్మ కియ్యాలి, నన్ను చంపేస్తున్నాది అమ్మ తెమ్మని"

"ఏమిటో వెర్రి!"

"వెర్రికాదు—అవి కొత్త అందం తెస్తాయి మొహానికి"

"ఇంద తీసికొనివెళ్లి వేగం తీసికొనిరా?"

౬

కూర్మారావు లోలక్కులు తీసికొని పోయి రెండురోజు లైనది. ఇంకా రాలేదు. ఎప్పుడూ రుక్మిణిని చూడకుండా యున్నాళ్లుండలేదు. రుక్మిణికి కారణం తెలియలేదు. ఎప్పుడూవచ్చి యేవో పనికిరాని మాటలాడుతూ వుండేవాడు. పనికిరాని మాటలు కాకపోవచ్చును. వాడునేసే పనులుమాత్రమలాగుండేవి. సహజంగా స్త్రీలంటే కూర్మారావుకు యిష్టం. అందులో రుక్మిణి అంటే మరీయిష్టం. రుక్మిణికి యిష్టం లేకపోవచ్చును. ఇప్పుడుమాత్రం కూర్మారావు రాకపోతే రుక్మిణికి మనస్సేదోలాగుండు.

మనస్సు తిప్పకుందా మని చాలా ప్రయత్నించింది. అది చాల తప్పని సమాధానపడింది. మనస్సు తిప్పకుంది. తనపుస్తకం తీసికొని చదువ మొదలు పెట్టింది. కాని యామెలో మరోరుక్మిణి యున్నది. ఆమె మనోరుక్మిణి. ఆమెకు కూర్మారావు చేతలయందు తప్పు కనబడలేదు. బాహ్యరుక్మిణి మనోరుక్మిణినిఅణచివైచింది. బాహ్యరుక్మిణి చదువనారంభించును. మనోరుక్మిణి లోలక్కులకొరకాతురత పడజొచ్చును. రుక్మిణి మేనత్తగారింటికి వెళ్లజొచ్చును. బాహ్యరుక్మిణి వెనుకదీయుచుండును.

కూర్మారావు రెండు రోజులు కాగానే తిరిగి వచ్చెను. రుక్మిణికి ప్రాణం లేచివచ్చింది. మనోరుక్మిణి బాహ్యరుక్మిణిలో లీనమై పోయింది. ఇప్పు డున్న దొక్కటియే రుక్మిణి. ఆమెను చూచి, కూర్మారావు చిన్న నవ్వు నవ్వెను. మాట్లాడనైన లేదు.

రుక్మిణికి మాత్రము మనసుండ బట్ట లేదు; కూర్మారావును లోలక్కులనుగూర్చి ప్రశ్నించ మొదలిడెను.

"ఏమోయి బావా! లోలక్కులేవీ? నిన్న మీచెల్లెలిని చూశాను. దాని చెవులను లేవే?"

కూర్మారావు నవ్వుతూ కూర్చున్నాడు. లోలక్కులమాట చెప్పడు. ఆమె మొహం వేపే చూస్తాడు. ఆచూపులలోనే తనయాలోచనలు వెలిపర్చడం మొదలెట్టాడు. ఆమె స్వభావ మాతనికి నచ్చినది. ఆమె గుణములతనికి సంతోష మిచ్చినవి. ఆమె సౌందర్యపు మాత్ర మాతని మనస్సు కలంచినది. ఆచూపుల యర్థము రుక్మిణి గ్రహించినది కాబోలును? "రుక్మిణీ! రాత్రి మాయింట భోజనము చేయవలెను. అమ్మ మిమ్మల నందరిని తీసికొని రమ్మంది. మామయ్యా, అత్త వస్తా నన్నారు."

రుక్మిణికి లోలక్కులయందు ఆతురత హెచ్చాయెను. ఆమె కూడ వెళ్లుటకు సమ్మతించెను.

రాత్రి యేడుగంటలుకాగానే మధుసూదనరావుగారు కుటుంబముతో తన చెల్లెలు యింటికి బయలుదేరి వెళ్లిరి. అందరునుకలిసి భోజనముచేసిరి. కూర్మారావును, రుక్మిణియును మాట్లాడుకొనుచు మధుసూదనరావుగారి కెదురుగ కూర్చొనిరి. కూర్మారావు, రుక్మిణితో షెల్లీకన్న (Shelly) బైరను (Byron) గొప్పవాడని వాదించుచుండెను. షెల్లీకన్న బైరనుకు ధారహెచ్చనిమాత్రము మధుసూదనరావుగారనిరి. రుక్మిణి లోలక్కులను గూర్చి యెవ్వరిని అడుగలేదు. ఎందుచేతనో?

మధుసూదనరావుగారికి రుక్మిణియును, కూర్మారావు నొక్కచో కూర్చొనుట చూడగనే మన స్సదోలాగయిపోయింది. రుక్మిణిని కూర్మారావు పెళ్లాడుతే బాగుండు ననుకొన్నారు. ఏమో? ఎవరు చెప్పగలరు? పాపమొక్కకూతురు. అందుచేతనే వారిద్దరొక్కచోట కూర్చుంటే చూస్తూ ఊరుకొనేవారు. ఇప్పుడాయన కళ్లు చల్లగావున్నాయి.

భోజనాలు కాగానే అందరూ మధుసూదనరావుగారింటికి బయలుదేరి వెళ్లారు. కూర్మారావు వారిని దిగబెట్టడానికి వెళ్లినాడు. అత్తతోను, మామతోనుచెప్పి రుక్మిణిగదిలోనికి వెళ్లినాడు. ఒకరివే పోకరు చూశారు. తటాలున-కూర్మారావు రుక్మిణిని దగ్గరకులాగి చెప్పేడు :

“రుక్మిణీ! ఇవిగో నీలోలక్కులు. నీకొరకే తీసికొన్నాను. అవే నీప్రేమ నాప్రేమకూడా” ...... నిన్ను నేను ప్రేమించితిని.”

“సర్వదర్శి”

సంపూర్ణము

వందనములు

వెలగపూఁడి దాసయ్యచౌదరి గారు

విశ్వమెల్లను బూర్తిగా విస్తరించి
యనునిమేషము మార్పుల నందుచుండి
యబ్బురముఁ గూర్చు ప్రకృతికి నధిపుఁడైన
వాని కొనరింతు నాదగు వందనములు.

అర్కు కిరణంబులకు వేఁడి నమరఁగూర్చి
చంద్రు కిరణంబులకు మంచి చలువనిచ్చి
క్షితికి సర్వంబు వహియించు గతినొసంగి
నఖిలు చాతుర్యనిధికి నా వందనములు.

రాత్రి దివ మననొప్పు చక్రద్వయంబు
గలుగు కాలంపుబండిపైఁ గష్టసుఖము
లునిచి వేగంబుగాఁ దోలుచుండునట్టి
వాని కొనఁగూర్తు భక్తితో వందనములు.

ముందు రానున్న సుఖదుఃఖములనుగూర్చి
లేశమైనను దెలిసికోలేనియట్లు
సలిపి; జీవాళి నాడించు చతురమతికి
భక్తిమీఱఁగ నొసరింతు వందనములు.

గరళమును నమృతమును నొక్కకడలియంద
మేటిరత్నాలు రా లొక్కచోటునంద
సంభవింపఁగఁ జేయు ధీశాలి కేను
భక్తిమీఱఁగఁ జల్పుదు వందనములు.